Tiivistelmä vuoden 2012 saaristolintulaskentojen tuloksista

Tarja Pajari 6.10.2012

Rauman eteläisen saariston linnuston pesimäkannoissa on havaittavissa joitakin selviä suuntauksia. Erityisesti valkoposkihanhen pesivien parien määrä kasvaa edelleen voimakkaasti, ja myös muiden kookkaiden vesilintujen tilanne on kanadanhanhea lukuun ottamatta hyvä. Myös kyhmyjoutsenkannan toipuminen kovista jäätalvista näyttäisi alkaneen. Lokkilintujen parimäärät ovat kasvaneet koko 2000-luvun ajan, mutta harmaa- ja merilokin kannankasvu näyttäisi hidastuvan tai jopa kääntyvän laskuun. Kalalokin pesimäkanta saattaa olla jo vähentynyt. Lapintiiran ja räyskän pesimäkannat sen sijaan voivat hyvin ja saattavat vielä kasvaa eteläisessä saaristossa.

Saariston sorsien pesimäkannat ovat joko suhteellisen vakaita tai vähenemässä. Erityisen voimakkaasti on vähentynyt tukkasotkan pesimäkanta, joka on pudonnut arviolta kolmasosaan 20 vuodessa. Lapasotka on jo hävinnyt eteläisestä saaristosta. Myös haahkan yleinen kannankehitys on vähenevä kaikilla Suomen merialueilla, myös Selkämerellä ja Rauman saaristossa, vaikka haahkakanta juuri nyt näyttäisikin hetkellisesti kasvavan.

Selkein kielteinen muutos on nähtävissä ulkosaariston kahlaajien parimäärissä. Erityisesti karikukko on vähentynyt dramaattisesti, ja eteläisen saariston pesimäkanta on vähentynyt jopa alle viidesosaan 20 vuodessa. Myös muut kahlaajat ovat ulkosaaristossa vähentyneet tai siirtyneet pesimään lähemmäs rannikkoa.

Saariston varpuslintujen pesimäkannat vaikuttavat vakailta.

Tiedote vuoden 2012 saaristolintulaskentojen tuloksista

Tarja Pajari 6.10.2012

Tausta ja tavoitteet

Rauman eteläisessä saaristossa Rihtniemen ja Nurmeksen välisellä alueella tehtiin kesällä 2012 saaristolintulaskentoja osana Selkämeren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa. Laskenta-alueeseen sisältyi 37 keskeistä saaristolinnuston pesimäsaarta, luotoa tai luotoryhmää (*Kuva 1*). Tuloksille ei ole suoraan vertailukelpoista aineistoa lähivuosilta, mutta kymmenen saaren otosta on mahdollista vertailla vuosien 1990–1998 laskentatuloksiin. Lisäksi joidenkin lajien osalta on nähtävissä selkeä trendi, perustuen hajahavaintoihin ja valistuneisiin arvioihin kannan koosta viime vuosina.

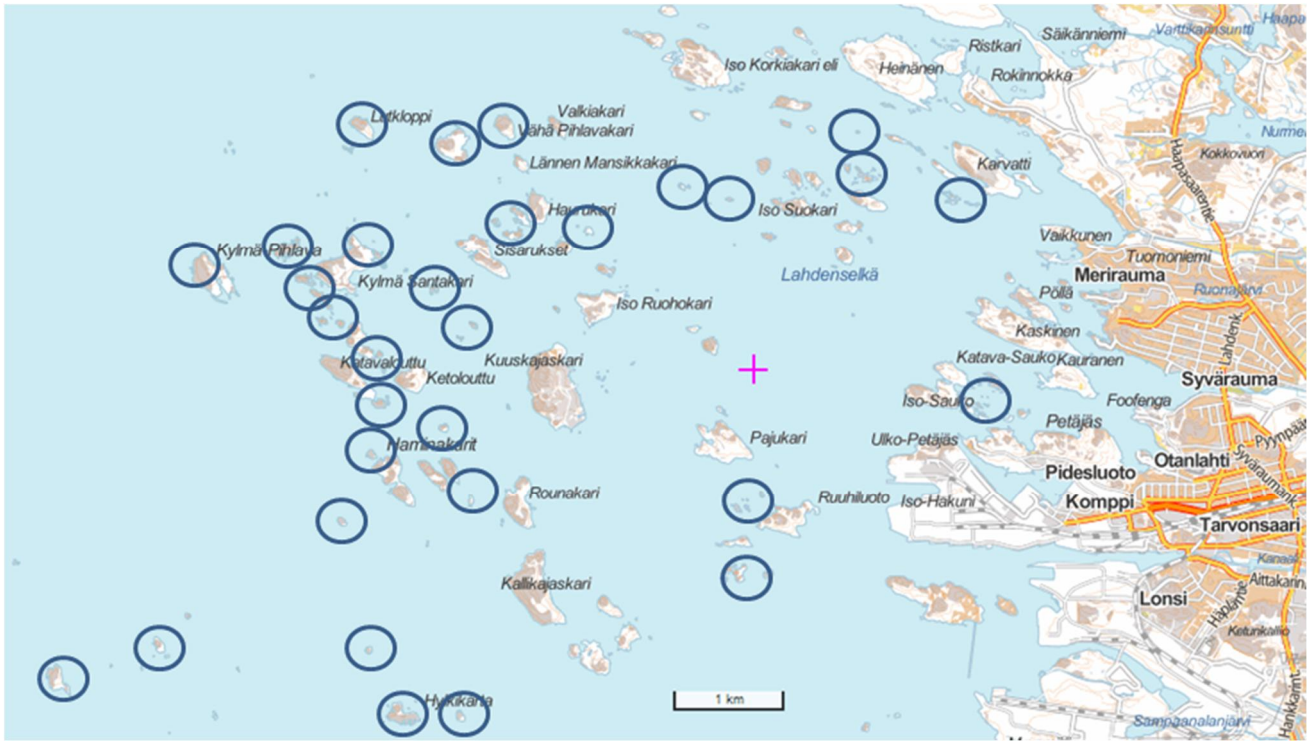

Kuva 1. Rauman eteläisen saariston saaristolintulaskentoihin vuonna 2012 sisällytetyt saaret (ympyröity). Kartta: http://www.retkikartta.fi/

Laskentoja tehtäessä noudatettiin Luonnontieteellisen keskusmuseon saaristolaskentoja koskevaa ohjeistusta, ja lintujen pesinnöille koituva häiriö pyrittiin minimoimaan.

Tuloksia lajiryhmittäin ja lajeittain

Hanhikannat kasvussa, kyhmyjoutsen toipumassa

Valkoposkihanhen kanta on edelleen selkeässä kasvussa. Laskenta-alueelta löytyi 77 pesivää paria, kun vuonna 2011 koko Rauman saariston kannaksi arvioitiin noin 30 paria. Hyvän kuvan valkoposkihanhikannasta ja menneen kesän pesimämenestyksestä antavat myös syksyiset levähtäjäparvet: vuonna 2011 suurin laskettu kerääntymä oli 436 lintua ja syksyllä 2012 levähtäjiä on summattu kaikkiaan 841 (Tiira-lintutietopalvelu).

Kyhmyjoutsen toipuu hiljalleen menneiden kovien pakkastalvien veroista, ja parin vuoden takaisen romahduksen jälkeen kannan pieneneminen näyttäisi nyt olevan tasaantumassa ja kääntymässä uudelleen kasvusuuntaan. Laskenta-alueella kyhmyjoutsenen pesimäkanta oli 18 paria.

Merihanhen kanta on vakaa tai kasvussa, ja laskenta-alueella tavattiin 17 pesivää merihanhiparia. Melko varhaisia merihanhipesyeitä havaittiin myös aivan rannikon tuntumassa. Kanadanhanhi sen sijaan näyttää hävinneen eteläisen saariston pesimälinnustosta: laskentojen aikana havaittiin vain yksi pesimätön pari.

Ristisorsia tavattiin laskenta-alueella kaikkiaan 12 yksilöä, mutta pesintää ei laskennoissa saatu varmistettua. Havaituista yksilöistä yhdeksän linnun parvi vaikutti levähtävältä, joten pesimäkannan voidaan olettaa pysyneen vakaana 1-2 parissa. Merimetso ja harmaahaikara eivät pesineet laskenta-alueella.

Sorsalintukantojen taantuminen saaristossa jatkuu

Tukkasotkan ja lapasotkan kannat ovat olleet pitkään laskusuuntaiset ja sama trendi jatkui vuoden 2012 laskentatuloksissa. Lapasotkaa ei tavattu laskennoissa lainkaan ja tukkasotkaa pesi lokkiyhdyskuntien suojissa koko laskenta-alueella vain 79 paria. Myöskään suurempia tukkasotkaparvia ei laskentojen aikana havaittu. Selkeimmin pudotus näkyy vertaamalla tuloksia vuosien 1990–1998 aineistoon (*Kuva 2*).

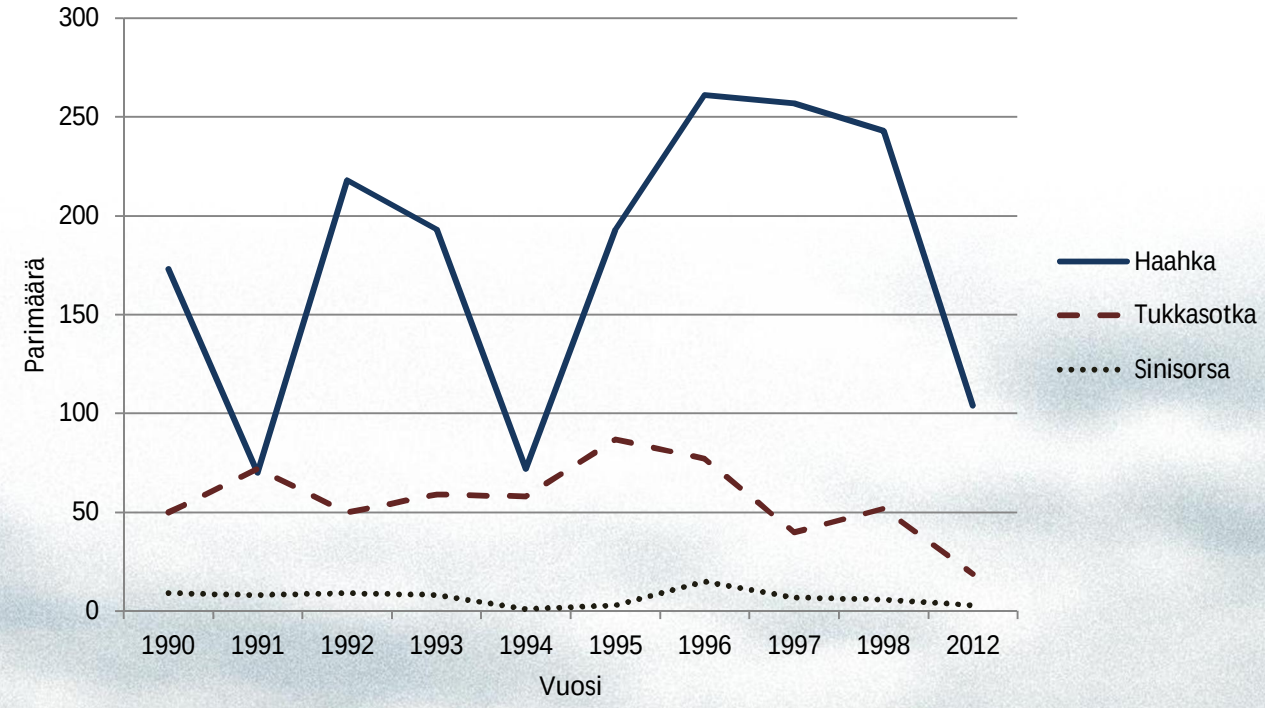

Kuva 2. Haahkan, tukkasotkan ja sinisorsan parimäärien muutokset kymmenen saaren otoksella Rauman eteläisessä saaristossa vuosina 1990–1998 ja 2012. Vuosilta 1999–2011 ei ole tarkkaa parimäärätietoa.

Haahkan kannankehitystä leimaavat Pohjanlahdella ja Selkämerellä voimakkaat heilahtelut, mutta yleinen suuntaus on selvä: pesimäkanta on viimeisen 15–25 vuoden aikana taantunut kaikilla Suomen merialueilla (Hario & Rintala 2007). Rauman rannikolla haahkan pesimäkanta kasvoi 1990-luvun puoliväliin asti, mutta lähti sen jälkeen laskuun. Vuonna 2011 Sundelin arvioi haahkan pesimäkannan olevan Rauman saaristossa enää noin puolet tai ehkä vain kolmasosa huippuvuodesta 1995, jolloin eteläisen saariston kanta oli noin 800 paria. Vuoden 2012 laskennassa havaittiin 354 pesivää paria, mikä saattaa merkitä haahkakannan olevan siirtymässä vaihtelusyklinsä nousuvaiheeseen.

Muut sorsat ovat melko vähälukuisia pesijöitä karuilla lintuluodoilla ja niiden pesimäkannat ailahtelevia. Sinisorsia tavattiin vuoden 2012 laskennoissa 20 paria, lapasorsia 16 paria ja taveja neljä paria. Haapanaa ei laskenta-alueella tavattu. Vuosien 1990–1998 kymmenen saaren aineistoon verraten sinisorsia pesi vuonna 2012 keskimääräistä vähemmän (*Kuva 2*) ja lapasorsia jokseenkin tavanomainen määrä. Tavi ja haapana ovat saaristossa melko satunnaisia pesimälintuja, joiden kanta vaihtelee vuosittain.

Myöhään pesintänsä aloittavia tukkakoskeloita ja pilkkasiipiä havaittiin laskennoissa melko vähän, mutta kahden laskentakerran menetelmän ja metsäisten saarten laskematta jättämisen vuoksi niiden parimääräarviot eivät ole kattavia. Myös isokoskelon parimäärä on todennäköisesti tulkittu todellista alhaisemmaksi.

Kahlaajat vähentyneet ulkosaaristossa

Rauman eteläisen saariston pesimälinnustoon kuuluu kuusi kahlaajalajia, joista ulkosaariston tyyppilajien, karikukon, punajalkaviklon ja meriharakan pesimäkannat ovat kymmenellä saarella selvästi romahtaneet vuosien 1990–1998 aineistoon verrattuna (*Kuva 3*). Erityisen voimakasta on ollut karikukon taantuminen: koko laskenta-alueen parimäärä oli vuonna 2012 vain 6 paria, kun vielä 1990-luvulla pelkästään kymmenen vertailusaaren pesimäkanta oli 10–22 paria.

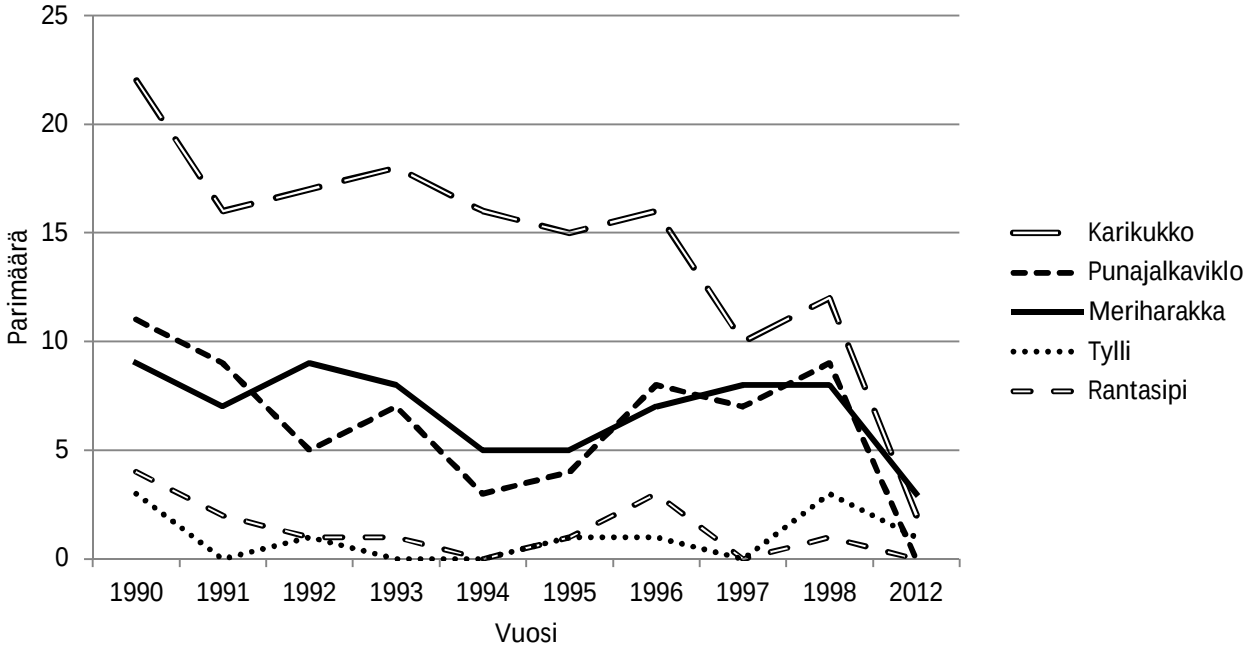

Kuva 3. Viiden ulkosaariston kahlaajalajin parimäärien muutokset kymmenen saaren otoksella Rauman keskisessä saaristossa vuosina 1990–1998 ja 2012. Vuosilta 1999–2011 ei ole tarkkaa parimäärätietoa.

Meriharakan vähentyminen vertailusaarilla johtuu osittain lajin siirtymisestä pesimään lähemmäs rannikkoa ja aina mantereelle asti. Vuoden 2012 laskennassa meriharakka oli saariston runsain kahlaaja 18 parin kokonaismäärällä, pesintöjen painottuessa saariston keskiosiin pienten kasvipeitteisten luotojen ryhmille. Koko eteläisen saariston parimääräarvio vuonna 1995 oli 27, joten meriharakan yleinen kannankehitys lienee vakaa tai positiivinen.

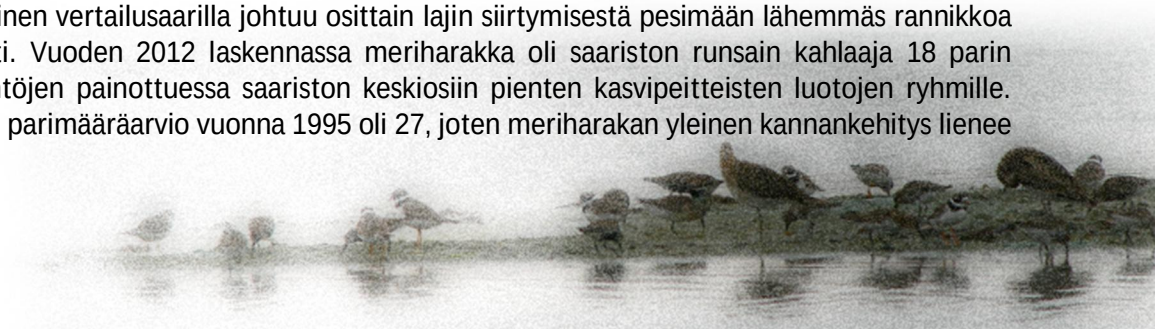

Rantaniittyjen vähitellen kadotessa punajalkaviklo on alkanut suosia metsäisiä ja asuttujakin saaria, joilta löytyy pieniä kosteikkolaikkuja ruokailumaiksi. Vaikka punajalkaviklo ei vuonna 2012 pesinyt vertailusaarilla, se oli 13 parilla laskenta-alueen toiseksi runsain kahlaaja. Koko eteläisen saariston parimäärä ei liene merkittävästi vähentynyt vuoden 1995 20 parista.

Tylli on ulkosaariston harvalukuinen pesimälintu, jonka kanta on melko vakaa: koko eteläisen saariston pesimäkanta vuonna 1995 oli yhdeksän paria, vuonna 2012 suppeammalla alueella kuusi paria. Vertailuaineistossa tyllin parimäärät vaihtelevat vuosittain (*Kuva 3*), mikä johtunee osin lintujen siirtymisestä saarelta toiselle. Merkittävin kahlaajien pesimäsaari laskenta-alueella on Kylmäpihlaja, missä pesii 2-3 paria tyllejä ja karikukkoja ja 1-2 paria punajalkavikloja.

Rantasipin harvat pesinnät keskittyvät sisäsaaristoon ja rannikolle; ulkosaaristossa laji on melko satunnainen pesimälintu. Uusin kahlaajatulokas, kuovi, on alkanut pesiä saariston somerikkoisilla rantaniityillä vasta 2000-luvulla. Vuonna 2012 yksi pari pesi Kylmä-Santakarissa.

Lapintiira ja harmaalokki ohittivat kalalokin

Naurulokkien 266 pesivää paria keskittyivät kolmeen suureen yhdyskuntaan: 54 paria Haurukarinklopin NE-luodolla, 92 paria Sipulkarin pikkuluodolla ja 119 paria Ruuhiluodon pohjoispuolen klopeilla. Vuonna 2011 ei havaittu yhtään yli 50 parin yhdyskuntaa. Suurimmat kalalokkien parimäärät laskettiin samoilta luodoilta tai luotoryhmiltä millä naurulokkiyhdyskunnat sijaitsivat. Kalalokkikanta on saattanut kääntyä laskuun: Vuonna 1995 eteläisen saariston kalalokkien parimäärä oli 513, nyt lasketulla alueella 310. Kymmenellä vertailusaarella kalalokkien määrä on pudonnut viidesosaan 1990-luvun lopun tilanteesta, mutta yhdyskunnat ovat voineet myös siirtyä. Kylmäpihlajassa viipyi pitkään myös pikkulokkipari, mutta pesintä ei varmistunut.

Harmaalokki oli laskennan runsaslukuisin lintulaji 387 parin kokonaismäärällä. Suurimmassa yhdyskunnassa Hylkikartan suojelualueella pesi 94 paria, mikä jää kuitenkin kauas 210 parin ennätysmäärästä vuonna 1996. Harmaalokin pesimäkanta lienee Rauman saaristossa melko vakaa tai mahdollisesti vähäisessä laskussa. Vähintään 30 parin yhdyskuntia oli Hylkikartan lisäksi viidellä kohteella. Saariston keskiosan linnustonsuojelusaarille harmaalokit eivät edelleenkään ole palanneet.

Eteläisen saariston tärkein selkälokkien pesimäsaari on Pihlavakari, missä yhdyskunnan parimäärä on 2000-luvulla pysynyt noin 25–30 parissa. Vuonna 2012 Pihlavakarin yhdyskunnassa pesi 28 paria selkälokkeja. Yksittäisiä pareja ja pieniä yhdyskuntia pesi myös muualla eteläisen saariston alueella, mm. kuusi paria Kaskisten itäkärjessä.

Merilokin pesimäkannan kasvu saattaa olla tasaantumassa: vuoden 2012 laskennassa löytyi pesivänä 25 paria merilokkeja, kun koko eteläisen saariston parimäärä vuonna 2003 oli 40 paria.

Räyskän parimäärä eteläisessä saaristossa nousi yhdestä kahteen, ja tiettävästi molemmat räyskäparit saivat poikasensa lentoon. Lisäksi havaittiin kolmas, molemmilla laskentakerroilla aktiivisesti varoitteleva pari, jonka pesintää ei kuitenkaan saatu varmistettua.

Kylmäpihlajasta on tullut Rauman eteläisen saariston merkittävin lapintiiran pesimäsaari. Majakan länsipuolen kallioille asettuneen yhdyskunnan parimäärä on kasvanut 2000-luvun alun 50 parista jo 149 pariin, mahdollisesti Pihlavakarin yhdyskunnan siirryttyä Kylmäpihlajaan. Parimäärä lienee toistaiseksi suurin Kylmäpihlajasta laskettu. Santkarissa lapintiiroja pesi 59 paria ja vähintään kymmenen linnun kolonioita oli lisäksi kuudella laskentakohteella. Lapintiiran kokonaisparimääräksi tuli 352, kun se vuoden 1995 laskennassa koko eteläisessä saaristossa oli 247 paria.

Kalatiiran suurin 35 parin yhdyskunta pesi Haurukarinklopin koillispuolen luodolla, minkä lisäksi pohjoisväylän varressa oli muutama pienempi yhdyskunta. Kokonaisparimääräksi tuli 71, kun koko eteläisen

saariston parimäärä vuoden 1995 laskennoissa oli 76 paria. Saariston kanta ei liene ainakaan merkittävästi supistunut, vaikka kalatiiran pesinnät painottuvat yhä voimakkaammin sisäsaaristoon ja sisävesille.

Pääosin lokkilintujen pesimäkannat vaikuttaisivat vakailta ja erityisesti lapintiiran ja räyskän osalta jopa kasvavilta. Huomionarvoista kuitenkin on se, että pitkään runsaimman saaristolinnun titteliä kantaneen kalalokin ovat nyt Rauman eteläisen saariston laskenta-alueella ohittaneet haahkan lisäksi myös lapintiira ja harmaalokki. Toisaalta kalalokkeja pesii yhä enemmän myös kaupungissa, mökkirannoissa ja sisempänä saaristossa, joten tämän selvityksen perusteella ei vielä ole mahdollista antaa luotettavaa arviota kalalokin kannan kehityssuunnasta.

Laskentakäynnillä Kylmäpihlajassa havaittiin yksi riskiläpari, mutta pesimäkautisten Tiira-lintutietopalvelun havaintojen perusteella riskilöitä saattaa pesiä aallonmurtajassa jopa 4-5 paria. Ruokkia ei Rauman eteläisessä saaristossa havaittu.

Harakka yllätti

Varpuslinnuista luotokirvisiä löytyi vuoden 2012 laskennoissa neljä paria ja niittykirvisiä kahdeksan paria, mutta esim. Kylmäpihlajassa keskityttiin lapintiirayhdyskunnan laskentaan ja kirvisiä on varmasti jäänyt havaitsematta. Västäräkkien parimääräksi saatiin 22 ja kivitaskupareja havaittiin 13. Myös varis kuuluu saaristossa vakituisesti pesiviin varpuslintuihin, ja pesiviä pareja laskenta-alueen saarten tiheistä kataja- ja tyrnipensaista löytyi kuusi. Muita mainittavia varpuslintuja ovat törmäpääskyt, joita havaittiin yhteensä 11 paria, sekä ensimmäinen varmistettu harakan pesintä Kylmäpihlajassa. Muita varpuslintuja tavattiin satunnaisina yksittäispareina, lukuun ottamatta peippoa, joka pesi säännönmukaisesti usean parin voimin kaikissa metsäisissä saarissa.

LÄHTEET

Hario, M. ja Rintala, J (2007): Haahkan ja lokkien kannankehitys rannikoilla 1986–2007. Linnut-vuosikirja 2007. BirdLife Suomi.

Tapani Santamaan saaristolintulaskenta-aineisto Rauman eteläisestä saaristosta vuosilta 1989-1998.

Sundelin, R. (1996): Rauman keskinen saaristo – pesivä linnusto. Rauman kaupungin ympäristövirasto.

Sundelin, R. (2012) Rauman saaristolinnustosta. Viitattu 6.10.2012. <http://www.rauma.fi/ymparisto/rauman%20saaristolinnustosta%202011.pdf>

Tiira-lintutietopalvelu. Viitattu 6.10.2012. <http://www.tiira.fi/>

Vasko, V., Lampolahti, J. & Sundelin, R. (2006): Rauman seudun lintuatlas. Rauman Seudun Lintuharrastajat ry.

LIITE 1

Kaikkiaan laskenta-alueen 37 kohteella havaittiin 40 pesivää tai mahdollisesti pesivää lintulajia (Taulukko 1). Pesiviä ja mahdollisesti pesiviä pareja havaittiin kaikkiaan 2187 ja suurin yksittäinen parimäärä oli 149 (Kylmäpihlajan lapintiirayhdyskunta). Haahka oli tavatuista pesimälinnuista tavallisin (pesivänä jokaisella kohteella) ja harmaalokin jälkeen myös yleisin (parimäärä 354).

Taulukko 1. Rauman eteläisen saariston laskenta-alueella pesivänä tai mahdollisesti pesivänä havaitut lintulajit, parimäärät, pesittyjen kohteiden lukumäärä ja suurin yksittäisellä kohteella havaittu parimäärä. Lintulajit on listattu lajiryhmittäin aakkosjärjestyksessä.

Ryhmä	Lintulaji	Laskenta-alueen parimäärä yht.	Pesittyjen kohteiden lkm	Suurin parimäärä / kohde
Sorsalinnut ja uikut	Silkkiuikku	4	4	1
	Kyhmyjoutsen	18	18	1
	Merihanhi	17	12	4
	Valkoposkihanhi	77	24	13
	Ristisorsa	1	1	1
	Sinisorsa	20	16	3
	Lapasorsa	16	13	2
	Tavi	4	3	2
	Tukkasotka	79	23	19
	Haahka	354	37	42
	Pilkkasiipi	2	2	1
	Tukkakoskelo	13	11	3
	Isokoskelo	7	5	2
Kahlaajat	Karikukko	6	5	2
	Meriharakka	18	17	2
	Punajalkaviklo	13	10	2
	Rantasipi	3	3	1
	Tylli	6	5	2
	Kuovi	1	1	1
Lokkilinnut	Harmaalokki	387	22	94
	Kalalokki	310	28	56
	Kalatiira	71	5	35
	Lapintiira	352	25	149
	Merikihu	1	1	1
	Merilokki	25	24	2
	Naurulokki	266	4	119
	Räyskä	3	3	1
	Selkälokki	36	6	28
Ruokkilinnut	Riskilä	1	1	1
Varpuslinnut	Harakka	1	1	1
	Kivitasku	13	12	2
	Luotokirvinen	4	4	1
	Niittykirvinen	8	7	2
	Pajulintu	2	1	2
	Peippo	4	4	1
	Pensaskerttu	4	4	1
	Ruokokerttunen	1	1	1
	Törmäpääsky	11	3	9
	Varis	6	6	1
	Västäräkki	22	17	2
Yhteensä	40 lajia	2187		